

Suomen Kuluttajaliitto ry
Mannerheimintie 15 A
FI-00260 Helsinki
puh. +358 9 4542 210
email: suomen@kuluttajaliitto.fi

Kuluttajat – Konsumenterna ry
Kasöörinkatu 3 B
FI-00520 Helsinki
puh. +358 9 8775 0120
email: info@kuluttajat-konsumenterna.fi

KIRJE
14.1.2009

1(3)

Eija-Riitta Korhola
Parlement Européen
Rue Wiertz
ASP 13E146
B-1047 Bruxelles

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajan oikeuksista

Euroopan parlamentin sisämarkkinoiden ja kuluttajansuojan valiokunnan seuraava kokous järjestetään tämän kuun 21. ja 22. päivinä. Kokouksessa on ilmeisesti tarkoitus käsitellä myös ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajan oikeuksista. Suomen Kuluttajaliitto ry ja Kuluttajat – Konsumenterna ry haluavat tässä kirjeessä tuoda esiin huolensa käsillä olevasta ehdotuksesta ja toiveensa, että asian käsittelyyn varataan riittävästi aikaa. Nykymuodossaan ehdotus uhkaa heikentää suomalaisen kuluttajan asemaa merkittävästi. Tämän vuoksi ehdotus vaatii merkittäviä muutoksia ollakseen hyväksyttävä kuluttajien kannalta.

Eurooppalaisella tasolla ehdotukseen sisältyy joitakin pieniä parannuksia kuluttajan asemaan. Tärkein näistä on ostajan peruuttamisoikeuden pidentyminen etäkaupassa seitsemästä työpäivästä neljääntoista vuorokauteen, mikä Suomessa ei ole parannus, koska meillä peruutusosoikeus on jo 14 vuorokautta. Mitään muutakaan parannusta suomalaiseen kuluttajansuojaan direktiivi ei lupaa – heikennyksiä on luvassa sitäkin enemmän.

Perusongelmana on kuluttajansuojan täysharmonisointi. Tähän saakka kuluttajansuojan sääntelyssä on turvaututtu minimiharmonisointiin, mikä on mahdollistanut jäsenmaille EU:n säädöksiä korkeamman kuluttajansuojan tason. Täysharmonisointi kuitenkin yhtenäistää kuluttajansuojan tason koko EU:ssa ja tämä yhtenäistetty taso on olennaisesti alempi kuin nykyinen kuluttajansuojan taso Suomessa ja monessa muussakin EU:n jäsenmaassa. Suomen Kuluttajaliitto ry:n ja Kuluttajat – Konsumenterna ry:n mielestä EU:n kuluttajansuojan kehittämisen tulee jatkossakin perustua pääasiassa minimiharmonisointiin. Täysharmonisointiin pitäisi turvautua rajoitetusti ja vain silloin, kun se selkeästi parantaa kuluttajien asemaa kaikissa jäsenmaissa.

Direktiiviehdotuksen sisältö on ongelmallinen sekä sopimusoikeuden periaatteiden että käytännön sopimusoikeuden kannalta. Periaatteellisella tasolla ongelmana on, että direktiiviehdotus johtaa suomalaisen sopimusoikeusjärjestelmän hajaantumiseen ja muuttumiseen epäjohdonmukaiseksi sekä heikomman osapuolen suojan heikentymiseen. Sopimusoikeuden hajaantuminen johtuu siitä, että kuluttajansuojalaki ja erityisesti sen kuluttajakauppaa koskevat säännökset ovat olleet mallina monille muille kuluttajan asemaa koskeville säännöksille, esimerkiksi asuntokauppalaille ja kuluttajansuojalain kuluttajapalvelusopimuksia koskeville säännöksille. Myös yritysten keskinäistä ja yksityishenkilöiden keskinäistä kauppaa säätelevää kauppalakia säädettäessä on pyritty yhtenäisyyteen kuluttajakauppaa koskevien säädösten kanssa. Tämä epäjohdonmukaisuus voi johtaa oikeudellisesti vaikeasti ratkaistaviin tilanteisiin esimerkiksi ihmisten myydessä eteenpäin käytettyjä tavaroita, joita he ovat aikaisemmin ostaneet uusina elinkeinonharjoittajalta.

Heikomman osapuolen suoja on tullut viime vuosikymmeninä erääksi sopimusoikeuden kantavista periaatteista. Sopimusoikeudessa pyritään suojelemaan heikompana pidettyä osapuolta kohtuuttomilta sopimusehdoilta. Kuluttajan ohella heikompana osapuolena on pidetty esimerkiksi työntekijää suhteessa työnantajaan ja pienyrityksiä suhteessa suuryrityksiin. Direktiiviehdotus johtaa tilanteeseen, jossa kuluttajan sopimusoikeudellinen suoja on monissa kohdin merkittävästi heikompi kuin elinkeinonharjoittajien suoja heidän keskinäisissä sopimuksissaan. Käytännössä tämä merkitsee koko heikomman sopimusosapuolen suojan romuttumista ja sillä voi olla heijastusvaikutuksia myös muiden heikompien osapuolten kuin kuluttajien sopimusoikeudelliseen asemaan.

Käytännön tasolla direktiiviehdotus heikentää kuluttajan asemaa esimerkiksi asettamalla myyjän virhevastuulle kahden vuoden aikarajan. Nykyisessä kuluttajansuojalaissa ei virhevastuulle ole mitään aikarajaa, tavarán tulee kestää sen normaalin käyttöiän. Normaali käyttöikä vaihtelee tuotteittain, osalla tuotteista se on yli kaksi vuotta. Esimerkiksi autoilta tai useilta kodinkoneilta vaaditaan kahta vuotta pidempää käyttöikää – jos ne eivät kestä kohtuullisena pidettävää aikaa niiden luovuttamisesta kuluttajalle, myyjä on velvollinen maksamaan ainakin osan korjauskuluista. Käytännössä ehdotus johtaa siihen, että monen tavarán elinkaari lyhenee, mikä on vastoin kestäväen kehityksen periaatteita. Vastuun rajoittuminen kahden vuoteen lisää myös erilaisten maksullisten takuiden ja muiden lisäturvien markkinointia, mikä lisää kuluttajien kustannuksia ja vaikeuttaa hintojen vertailtavuutta. Virhevastuun osalta kuluttajan asema heikenee myös, koska direktiiviehdotuksessa ei säädetä kuluttajan oikeudesta pidäytyä kauppahinnan maksamisesta eikä tuotevahingoista, joista molemmista säädetään nykyisessä kuluttajansuojalaissa. Myös vahingonkorvausvastuun sääntely on yleisluontoista, toisin kuin Suomen nykyisessä lainsäädännössä, jossa sääntely on huomattavasti yksityiskohtaisempaa.

Direktiiviehdotuksessa esitetään myös, että ainoastaan myyjä olisi vastuussa myymänsä tavarán virheestä. Suomessa voimassa olevan lainsäädännön mukaan myös esimerkiksi tavarán maahantuoja ja valmistaja ovat vastuussa virheestä. Tällöin kuluttajalla on mahdollisuus saada korvaus virheen aiheuttamasta vahingosta myös silloin, jos myyjä on esimerkiksi konkurssissa. Tämän aiemman myyntiportaán vastuun merkitys korostuu erityisesti nykyisessä epävarmassa taloudellisessa tilanteessa.

Direktiiviehdotus heikentää suomalaisen kuluttajan asemaa monin tavoin myös etämyynissä. Ehdotuksessa esitetään esimerkiksi, että peruuttaessaan kaupan kuluttaja olisi vastuussa palauttamisen aiheuttamista kuluista. Samoin peruuttamiselle asetetaan muotovaatimuksia, jotka tekevät peruuttamisen käytännössä nykyistä huomattavasti vaikeammaksi.

Direktiiviehdotuksessa on monia muitakin heikennyksiä suomalaiseen kuluttajansuojaan. Heikennykset liittyvät esimerkiksi tavarán luovutukseen, luovutuksen viivästymiseen, reklamaatioaikaan, kohtuuttomien sopimusehtojen sovitteluun ja myyjän tiedonantovelvoitteisiin.

Ehdotusta on perusteltu sisämarkkinoiden edistämislä. Suomen Kuluttajaliitto ry:n ja Kuluttajat – Konsumenterna ry:n mielestä sisämarkkinoiden toimivuus saa usein korostuneen aseman silloin kun varsinaisena asiana ovat kuluttajapoliittiset tavoitteet ja kuluttajien hyvinvointi. Kuluttajansuojan korkean tason säilyttäminen on jäänyt Euroopan unionissa helposti toissijaiseen asemaan ja siitä ollaan valmiita luopumaan, jos luopumisella edistetään sisämarkkinoiden toimivuutta. Kuluttajansuojaa yhtenäistetään yhteismarkkinoiden takaamiseksi nettikaupalle, vaikka uudistus samalla heikentää olennaisesti Suomen ja joidenkin muiden jäsenmaiden kansallista kuluttajansuojaa. Kuitenkin kuluttajat hankkivat suurimman osan hyödykkeistään kotimarkkinoilta, ja vaikka nettikauppa lisääntyisikin, myös tulevaisuudessa suuri enemmistö kuluttajista todennäköisesti hankkii tarvitsemansa tavarat ja palvelut pääasiassa kotimarkkinoilta.

Suomen liittyessä Euroopan unioniin monet olivat huolissaan, että maamme kuluttajansuojan korkea taso on vaarassa lainsäädäntöä harmonisoitaessa. Eduskunnan suuren valiokunnan lausumassa edellytettiin tuolloin, että jäsenyys ei saa heikentää kuluttajansuojamme. Suomen Kuluttajaliitto ry ja Kuluttajat – Konsumenterna ty eivät sinänsä vastusta kuluttajansuojan harmonisointia. Harmonisoinnin on kuitenkin perustuttava kuluttajansuojan korkeaan tasoon ja tapahduttava nostaen heikomman kuluttajansuojan maiden tasoa kohti korkeamman kuluttajansuojan maiden tasoa eikä heikentämällä korkean tason maiden kuluttajansuojaa. Mikäli tason nostaminen ei ole mahdollista yhdellä kertaa, tasoa on nostettava asteittain kunnes korkea taso on saavutettu. Ehdotetun kuluttajansuojan uudistuksen aikataulua tuleekin muuttaa siten, että asia ehditään käsitellä riittävän perusteellisesti. Missään tapauksessa tämä ei onnistu ennen ensi kesän europarlamenttivaaleja.

Sinikka Turunen
pääsihteeri
Suomen Kuluttajaliitto ry

Kaisa Pannimaa-Pätsi
toiminnanjohtaja
Kuluttajat – Konsumenterna ry

Timo Niemi
lakimies
Suomen Kuluttajaliitto ry